

Aankomst in Rotterdam.

TERUG IN DRENTHE

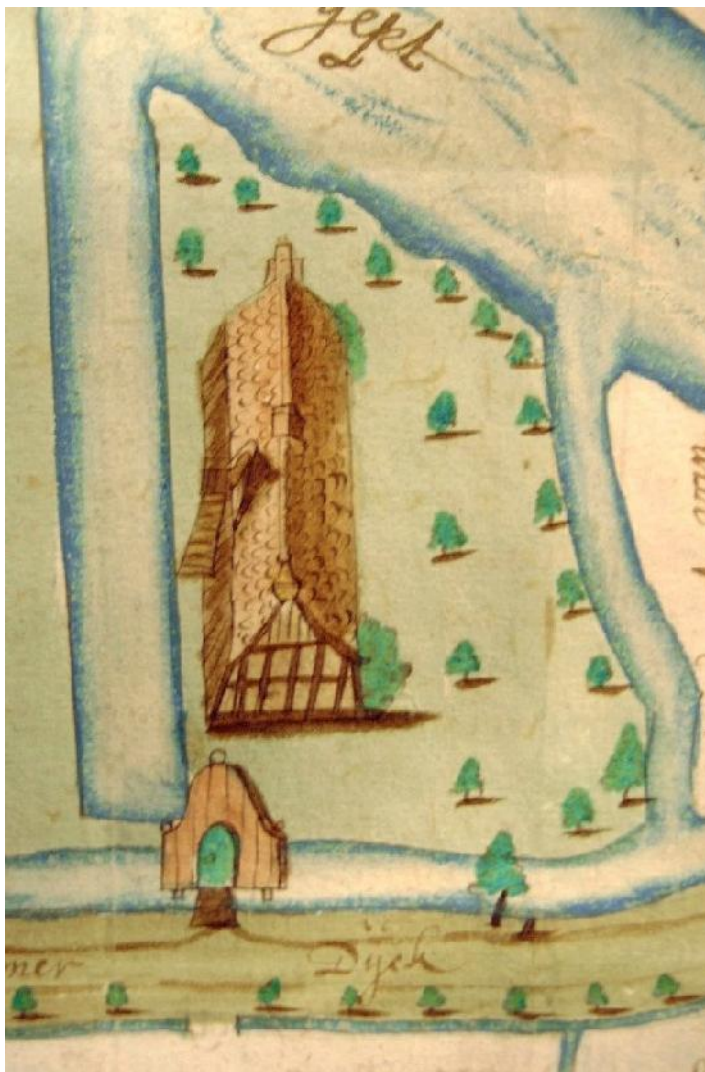
September 1689. Mijn eerste voet op vaderlandse bodem, voelde alsof ik liep op de maan, zo onvoorstelbaar het is dat een mens daar ooit zal komen, zo onvoorstelbaar was het voor me dat ik nu echt weer in Nederland was. Die eerste vaderlandse kade, was een stukje Rotterdam, waar ik amper weg ben geweest. Ons schip had lading voor deze plaats en bleef daar enkele dagen om wat proviand in te slaan en enkele verscheurde zeilen te vervangen. Cilie speelde er met enkele Nederlandse kinderen. Ze snapte niet dat kinderen zo wit konden zijn. Zelf was ze natuurlijk ook vrij licht, maar ze had altijd gespeeld met kinderen die wat betreft de kleur varieerden van chocolade tot houtskool. Ze dacht eerst dat de kinderen onder het zand witte zand zaten.

We kozen al gauw weer voor het ruime sop. Het einddoel van de reis was Amsterdam. Na al die lange, en vaak bange jaren van omzwervingen, kon ik eind september de kade weer bewandelen, waar ik als gevangene in een schip was gestopt. Ik was met Cilie aan de hand het schip af gegaan. De confrontatie met de omgeving waarin ik met geweren op mij gericht gedwongen aan boord was gegaan, deed mij in gedachten wegzinken. Het was druk op de kade. Dronken zeelui, terug van een reis of aan de vooravond van vertrek, handelaren die hun winsten berekenden, sjuowers, scharrelaars, soldaten, wilde vrouwen die klanten zochten, alles liep rond en op en neer. Cilie keek haar ogen uit. Nederland was vreemd voor haar. Toen ze even aan mijn aandacht ontsnapte, achter een wagen aanliep, voelde ze de angst van de ontmoeting met al dit vreemds en al die vreemde mensen. Ze huilde, toen ik haar hand weer vastpakte. Even voelde ze zich verloren in dit door mij zolang als verloren gewaande vaderland, dat voor haar de verre vreemde wereld was. Wat ze nodig had, was een thuis. Een thuis dat we hier voor haar zouden moeten vinden. Voor haar, voor mij, en voor mijn lieve Sara. De adem stakte even in mijn keel. Waar was ik in Godsnaam aan begonnen. Een vluchteling, een negerin en een weeskind, samen in een land dat op niemand zit te wachten.

We vonden een herberg voor een nacht. Terwijl Cilie de dag erop liefdevol werd opgenomen in het huis van haar tante Desiré Louise Posade, getrouwd met een neef van wijlen meneer de Cosse, kreeg Sara een plaatsje in de keuken. Ze was blij met alles wat Nederland haar kon bieden, als ze maar bij mij en Cilie kon zijn. Cilie was nergens blij mee. Die grote witte tante was even onwennig als alle witte kinderen, al was ze nog zo liefdevol. In ieder geval zou er altijd Sara zijn, dat wist ze, en ze legde zich neer bij de situatie. Voor mij zou er een toekomst weggelegd zijn als koopman, dat wist ik. Ik had verstand van alles wat de vreemde ons kon bieden, had goud genoeg om te investeren, en niemand die mij nog kende uit het verleden. Mijn scheepskisten stonden in het pakhuis van mevrouw De Cosse, en van daaruit zou ik mijn handelsbestaan op kunnen pakken. Tot op het moment dat ik zelf een pakhuis, een mooi grachtenhuis en ik weet niet wat zou kunnen aanschaffen. In de nette kleren die ik droeg, leek ik een van de grote heren van Amsterdam, maar het was me niet genoeg. Ik wilde niet meer, ik wilde minder, ik wilde terug naar mijn ouderlijk huis. Nu kon het misschien nog. Als het er nog was. Die avond, toen Sara tegen me aanlag, vertelde ik haar dat ik zou gaan. Ze had er alle begrip voor. Maar ik zou terugkomen. Een zucht van blijdschap....

Het was een verdrietig afscheid, de andere dag, maar het was maar voor een paar weken. Om niet teveel op te vallen in mijn oude Drenthe ging ik eenvoudig gekleed. Ik zocht en vond een schipper die me richting Zwartsluis zou kunnen brengen. We voeren langs Urk en Schokland. Onderweg praatte de schipper me bij over wat er allemaal was gebeurd, de afgelopen jaren. Ik hield de schipper voor dat ik terug was uit de oost, en vertelde een en ander over mijn reizen. Hij was tevreden en goed vermaakt, en ik was helemaal op de hoogte, toen we bij de turfmarkt in Zwartsluis aankwamen. Een grote

schuur, vakwerk gevel, op een eilandje met veel bomen, buiten Zwartsluis, dat was de markt. Het was een komen en gaan van pramen en schippers. Ik kon daar voor een handvol duiten overstappen op een turfpraam. Ik vertelde mijn verhalen, de schipper vertelde alles wat hij wist over wat er de laatste jaren in Meppel en op het Hooge Veem was voorgevallen, en zo was iedereen weer op de hoogte.

De turfmarkt in Zwartsluis.

Ik ging aan wal ter hoogte van mijn geboortestreek, verliet de turfschuit met veel beloften over later nog eens samen een glaasje ergens drinken, en wandelende door een mij zo vertrouwd landschap naar huis. Het was alsof er niets gebeurd was, in al die lange jaren dat ik weg was geweest. En dat terwijl er met mij en in mijn hoofd zoveel was gebeurd. Was ik niet een ongeletterde belhamel geweest, toen ik door de troepen van Bommenberend gevangen was genomen? En had ik nu niet meer te vertellen dan menige Oostganger, door alles wat ik had meegemaakt, stel dat ik het kon vertellen, als ik veilig zou zijn? En had ik niet volop bijgeleerd, de tuinlieden van de bisschop, van Hanno, van meneer De Cosse, van de oude dominee en de kapitein op de thuisreis? Ik kende de bijbel, ik kende de basisbegrippen van Latijn, rechtskunde, kaartlezen, navigeren, plantkunde, tuinbouw, slavenhandel, opbouwen, onderhouden en leiden van een plantage, handeldrijven. En liegen en bedriegen, want wat had ik veel verhalen moeten verzinnen om mijn identiteit geheim te houden. Waar had ik dat aan verdiend? De ene ellende na de andere kwam op mij af, waar ik part nog deel aan had. En om te overleven moest ik liegen? Ja, of sterven. Dan maar liegen. Maar nu was het anders. Nu kon ik opnieuw beginnen, was mijn stellige overtuiging.

Heidevelden, weilanden, bomen, boerderijen, mijn jeugd ontvouwde zich voor mij in ieder herkenbaar punt dat ik al zolang had moeten missen. Toen verscheen het silhouet van de arbeiderswoning van mijn ouders tegen de avondlucht en de eerste sterren. De zijdeur wordt geopend. Ik riep 'Vollek!' en wachtte gespannen af wat er zou komen. Een oudere vrouw stond ineens voor mij. Mijn bijna onherkenbare zuster. Ze zag lijkwit. Ze keek me aan en pakte mijn hand. "Te laat", zei ze, "te laat, veel te laat, maar God zij geprezen, je leeft nog!" "Hoezo te laat?", vroeg ik, "ik ben terug! Leven vader en moeder nog?" Mijn zuster nam me aan de hand en leidde me zwiingend naar de woonkeuken. Enkele jonge jongens van de burens, nu volwassen mannen, zaten me aan te staren alsof ze een spook zagen. Ze zaten bij een ruwhouten kist waarin het lichaam opgebaard stond van mijn moeder.

Ik heb gehuild, zoals ik nog nooit heb gedaan. Je probeert jarenlang terug te keren naar je ouderlijk huis, nadat je zonder eigen schuld over de hele wereld bent gesleept, en dan kom je een week te laat. Vader was al eerder gestorven. Een paar jaar na mijn verdwijnen. Moeder was veel sterker geweest en was toen vrij plotseling overleden. Nog op de laatste dag van haar leven had ze over mij gesproken. Hij komt wel weer, had ze van mij gezegd. Voor ik dood en begraven ben, is mijn jongen terug, had ze gezegd. En toen stierf ze, vier dagen geleden. Morgen zal ze begraven worden. Huilen en praten, dat was mijn nachtwake voor mijn moeder. Mijn oude burens, vrienden van vroeger, mijn familie, ze noemden me weer bij mijn naam, die nacht. Die naam, die ik zolang al niet meer had gebruikt. Martin Balingre werd vergeten en ik werd weer mijzelf. Voor wie me nog herkende. Want ik was flink veranderd, gebruikt, getaand. De tijd had me in de greep gekregen. De andere morgen sloot ik met mijn zuster de kist van mijn moeder. Mijn moeder voelde voor het eerst mijn leven, en gaf me leven. Ik was de laatste die haar gezicht zag, voor

het deksel dicht ging. Wat er dan door je heen gaat, weet alleen degene die dat ook heeft gedaan. “Tot ziens, mamme”, zei ik. Want zij en ik, we vertrouwden op een ontmoeting in een andere en betere wereld. Mijn zuster en ik, we liepen voorop met de andere familie naar haar laatste rustplaats. Na afloop werd er gesproken over hoe het verder moest. Mijn broers en zussen woonden op een na op het Hooge Veen, achter Echten. Mijn oudste zus met haar man en kinderen bleef op het plaatsje van vader en moeder. Op het Hooge Veen, zo werd me verteld, daar was een goede toekomst voor een hardwerkend mens, zo werd me verzekerd. Ik ging met mijn broers de dagen erop op onderzoek uit. De oude schans uit de dagen van de Münsteren was in de velden bijna niet meer terug te vinden.

Ik keek mijn ogen uit bij de veenderijen, de wirwar van vaarten en wijken, en kwam voor het eerst bij het prachtige Riegmeer. Als ik hier ooit ergens zou willen wonen, zo voelde ik toen al, dan was dat bij het Riegmeer. Hier zou ik kunnen leven op een stuk ontgonnen grond, met er omheen de prachtige, indrukwekkende natuur. Hier zouden God en mens elkaar kunnen ontmoeten, in een evenwicht waarin ze beiden tot hun recht zouden kunnen komen. God en Zijn natuur, de mens en zijn akkers, samen een perfecte eenheid vormend voor de vogels en de dieren van het veld. Toen was dat voor mij nog fantaseren. Want was het niet de bedoeling dat ik met mijn goud een handelsbedrijf op zou zetten? Stonden mijn scheepskisten en mijn toekomst niet in het pakhuis van de De Cosse's, in Amsterdam? En wachtten daar niet mijn Sara en mijn Cilie?